

7. Оперативна інформація ТОВ «Київоблгаз Збут «Вартість природного газу»[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kvgaszbut.104.ua/ua/gas-supply/gas-cost/id/vartist-prirodnogo-gazu-32871>
8. Управління ресурсами підприємства : монографія / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сиверський, В. П. Кукоба та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2014. – 424 с.
9. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами : монографія / [О. С. Федонін, Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2011. – 257 с.
10. Управлінський контролінг [Електронний ресурс] : колект. монографія / [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сиверський, І. А. Павленко та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2015. – 156 с. – Назва з титул. екрану.
11. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств [Електронний ресурс] : монографія / [Г. О. Швиданенко, І. М. Репіна, В. П. Кукоба та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – 397, [3] с. – Назва з титул. екрану.

УДК 330.341:001.895:37.025

Людмила Петренко,
*к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва,
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Liudmyla.Petrenko.3@kneu.ua*

ІНТЕЛЕКТАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

INTELLECTUAL PROPERTY AND INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY

ИНТЕЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ И ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ

Анотація. Патенти здійснюють формуючий вплив на напрямок технічних змін, визначають розвиток тих або інших галузей в країні. Таким чином встановлюються і змінюються порівняльні конкурентні переваги країн на глобальному ринку. Сила або слабкість систему захисту інтелектуальної власності впливає на прямі іноземні інвестиції в країну, і низький рівень захисту є фактором ризику, а значить буде перешкоджати здійсненню інвестицій.

Abstract. Patents influence on the direction of technical changes that determine the development of certain industries in the countries. Thus, the comparative competitive advantages of countries in the global market are establishing and changing. The strength or weakness of the intellectual property protection system affects foreign direct investment in the country, and a low level of protection is a risk factor, and therefore hamper the implementation of investments.

Аннотация. Патенты осуществляют формирующее влияние на направление технических изменений, определяющих развитие тех или иных отраслей в стране. Таким образом устанавливаются и изменяются сравнительные конкурентные преимущества стран на глобальном рынке. Сила или слабость системы защиты интеллектуальной собственности влияет на прямые иностранные инвестиции в страну, и низкий уровень защиты является фактором риска, а значит будет препятствовать осуществлению инвестиций.

Патенти є правовими інструментами, призначеними для стимулювання інноваційної діяльності шляхом надання обмежених прав винахіднику в обмін на розкриття винаходу. Відправною точкою аргументації щодо позитивного впливу сфери інтелектуальної власності на інноваційний розвиток економіки є припущення, що патент дозволяє винахідникові реалізувати його економічні права й отримати вигоду (принаймні, підвищити вірогідність її отримання) від комерціалізації винаходу. Відповідно, підвищується мотивація до винахідництва. Разом з тим, розкриття винахідником сутності інновації в описовій частині

патенту з подальшою публікацією заявки (а потім – і самого патенту), що є обов'язковим в процедурі патентування, робить ідею винаходу загальнодоступною, формуючи тим самим сприятливе середовище для створення багатьох нових корисних винаходів.

Вищезазначена аргументація слугує основою державної політики в сфері захисту прав інтелектуальної власності як стимулу економічного зростання. Виходячи з необхідності стимулювання економічного розвитку, у світі все більше усвідомлюється важливість патентів і необхідність розробки власної патентної політики на національному рівні. Починаючи з 1990-х років на рівні міжнародних угод система захисту прав інтелектуальної власності визнається важливим елементом інституційної інфраструктури для заохочення приватних інвестицій в НДДКР, особливо в промислову і наукову сфери. Одним з принципових положень підписання країною угоди в рамках Світової організації торгівлі (СОТ) є визнання торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (TRIPS). Приєднання до СОТ багатьох країн, що розвиваються, спонукало їх до формування політики у сфері інтелектуальної власності. Україна не є виключенням: формується нове законодавство, обговорюється стратегія розвитку і підвищується в цілому обізнаність громадськості у питаннях захисту інтелектуальної власності, а також дискутується її важливість як стимулу економічного розвитку.

Базуючись на вищенаведеній аргументації, загальний керівний принцип політики в сфері інтелектуальної власності полягає в тому, що патенти (як приватне благо - через обмежену ексклюзивність і як суспільне благо - через розкриття сутності винаходів), не тільки не стримують конкуренцію, а й підтримують і підсилюють конкуренцію, засновану на інноваціях. Ключова ідея полягає в тому, що сама конкуренція в економіці переходить на інший, більш високий, рівень, стаючи конкуренцією на ринку інновацій. Тобто, щоб конкурувати з «ринком винаходів», треба самому ставати винахідником, а значить інвестувати в НДДКР, ставити креативнішим, залучати все кращих спеціалістів і т.д.

Теоретико-економічним поясненням взаємозв'язку «розвиток системи інтелектуальної власності – економічний прогрес» може бути наступне. Патентні системи забезпечують баланс між двома крайнощами: приватним благом (отримання прибутку самим винахідником/патентовласником через механізм вільної конкуренції, де кожен гравець прагне отримати монополістичний статус на ринку) і суспільним благом (тобто ситуацією, коли всі вигоди від винаходу отримує суспільство безпосередньо – за умови повного скасування системи захисту прав інтелектуальної власності). Припускається, що обидві крайності, швидше за все, приведуть до уповільнення технічного прогресу, а значить і економічного зростання. Балансування інтересів індивіда і суспільства забезпечується законодавчими обмеженнями щодо строків дії захисту прав інтелектуальної власності, зростанням вартості підтримки патентного захисту по мірі старіння винаходу і т.д.

Наукова дискусія навколо впливу системи інтелектуальної власності в країні на темпи економічного розвитку доповнюється іншою дискусією: патенти здійснюють формуючий вплив на напрямок технічних змін, визначають розвиток тих або інших галузей в країні. Таким чином встановлюються і змінюються порівняльні конкурентні переваги країн на глобальному ринку.

Повертаючись до дискусії про те, чи є позитивна кореляція (ширше – позитивний причинно-наслідковий зв'язок) між рівнем розвитку системи захисту прав інтелектуальної власності і економічним розвитком, наголосимо на обмеженості наукових знань і суперечливості висновків різних дослідників у цій сфері. Ми виокремили основні аргументи методичного характеру.

По-перше, складно елімінувати вплив інших факторів і виокремити безпосередній вплив, економічну віддачу фактору, пов'язаного з захистом інтелектуальної власності.

По-друге, сам вектор причинно-наслідкового зв'язку ставиться під сумнів: адже розвиток системи інтелектуальної власності є наслідком попереднього економічного розвитку країни, і патентний захист часто є недоступно дорогим для винахідників з бідних країн.

По-третє, сама існуюча система патентної статистики не може слугувати достатньою інформаційною базою для економетричного пояснення причинно-наслідкових зв'язків патентної системи й економічного зростання, оскільки дії патентовласників та ефекти від використання патентів не піддаються статистичному опису (проблема латентних змінних в моделюванні).

По-четверте, непорівнянність даних різних періодів через часту зміну структури даних в розрізі об'єктів інтелектуальної власності, зумовлену, в т.ч. і розвитком системи міжнародної патентної класифікації, що рефлексивно змінюється і розвивається відповідно до розвитку науки і техніки.

За відсутності переконливих наукових доказів позитивного впливу системи захисту на розвиток економіки, поширюються теорії, що відсутність або слабкість патентного захисту стимулює передачу (витік) технологій і технологічне навчання за допомогою копіювання та імітації. Аргументація таких досліджень будується здебільшого на матеріалах країн, що розвиваються. В цьому контексті показовим є приклад Китаю. Опоненти ж апелюють до фактів, що патентна система забезпечує механізм, який стимулює передачу технологій з-за кордону за допомогою прямих інвестицій або ліцензування, а також навчання інженерних кадрів та обслуговуючого нову технологію персоналу. Контраргументом є те, що така передача передових технологій відбувається майже виключно між високорозвиненими країнами і не охоплює країни, що розвиваються.

Крім економічного, є правовий аспект, а саме: сила або слабкість систему захисту інтелектуальної власності впливає на прямі іноземні інвестиції в країну, і низький рівень захисту є фактором ризику, а значить буде перешкоджати здійсненню інвестицій. Однак і тут в якості контраргументів можна привести безліч історій успіху високо ризикових інвестицій.

Незалежно від позицій різних авторів, статистика свідчить про зростаючу активність на ринку патентів. Відповідно, можна дискутувати щодо вектору впливу, однак не можна заперечувати факт зростання ролі патентів у світовій економічній системі в цілому.

Література

1. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств [Електронний ресурс] : монографія / [Г. О. Швиданенко, І. М. Рєпіна, В. П. Кукоба та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – 397, [3] с. – Назва з титул. екрану.
2. Управління ресурсами підприємства : монографія / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. П. Кукоба та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2014. – 424 с.
3. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами : монографія / [О. С. Федонін, Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2011. – 257 с.
4. Управлінський контролінг [Електронний ресурс] : колект. монографія / [Г. О. Швиданенко, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. А. Павленко та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2015. – 156 с. – Назва з титул. екрану.
5. Контролінг : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'янко, Л. М. Приходько ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2008. – 257 с.
6. Павленко І. А. Інноваційне підприємництво як наукова категорія / І. А. Павленко, Л. А. Петренко // Інвестиції: практика і досвід. – 2014. – № 16. – С. 12–15.
7. Петренко Л. А. Життєві цикли інновацій / Л. А. Петренко // Ефективна економіка [Електронний ресурс] : електр. наук. фах. вид. / Дніпропетр. держ. агр.-екон. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Дніпропетровськ, 2012. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=1104>. – Назва з титул. екрану.
8. Петренко Л. А. Інновації в рослинництві: актуальні напрями та показники ефективності впровадження / Л. А. Петренко, Р. В. Шевченко // Агросвіт. – 2019. – № 4. – С. 42–50.

9. Павленко І. А. Світовий досвід аналізу та моніторингу інноваційного розвитку / І. А. Павленко, Л. А. Петренко // Агросвіт. – 2014. – № 16. – С. 3–12.
10. Петренко Л. А. Аналіз найбільш інноваційних компаній світу за рейтингом Forbes / Петренко Людмила Анатоліївна, Приходько Анна Олександрівна // Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана ; [редкол.: В. А. Верба (голов. ред.) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2018. – Вип. 43. – С. 57–68.
11. Гаращенко Н. М. Інституціональні аспекти використання підприємницького потенціалу малого і середнього бізнесу в Україні у контексті євроінтеграційних реформ / Н. М. Гаращенко, В. В. Лаврененко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка» ; [редкол.: Н. І. Чухрай (голова) та ін.]. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. – № 875. – С. 115–121

УДК 338

Iryna Pavlenko

*Doctor of Econ. Sciences, Professor, Management Department,
Kyiv National University of Technologies and Design,
iryna5552@gmail.com*

MAIN TRENDS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT IN UKRAINE'2019

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ'2019

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ'2019

Abstract. The basis for the development of the world economy in the 21st century is innovative technology. In order to participate in equal global competition, a country must have the prerequisites. Such prerequisites are a developed innovation infrastructure, sufficient research funding, and favorable business conditions. The information base for the analysis of the innovative environment of Ukraine is government statistics and global ratings.

Анотація. Основою розвитку економіки в XXI столітті є інноваційні технології. Для того, щоб брати участь у світовій конкуренції на рівних, країна повинна мати ряд передумов: розвинуту інфраструктуру інновацій, достатнє фінансування научних досліджень, сприятливі умови ведення бізнесу. Аналізу інноваційного середовища України здійснено за даними державної статистики і глобальних рейтингів.

Аннотация. Основой развития экономики в XXI веке является инновационные технологии. Для того, чтобы участвовать в мировой конкуренции на равных, страна должна иметь ряд предпосылок: развитую инфраструктуру инноваций, достаточное финансирование научных исследований, благоприятные условия ведения бизнеса. Анализа инновационной среды Украины предпринятого по данным державної статистики и глобальных рейтингов.

The basis for the development of the world economy in the 21st century is innovative technology. In order to participate in equal global competition, a country must have the prerequisites. Such prerequisites are a developed innovation infrastructure, sufficient research funding, and favorable business conditions. The information base for the analysis of the innovative environment of Ukraine is government statistics and global ratings.

Ukraine ranked 71st out of 190 countries according to the Doing Business 2019 ranking, rising 5 positions compared to 2018. Note that the first in the ranking are New Zealand, Singapore and Denmark. According to these data, the position of Ukraine is relatively good, given the tendency to improve results. But the state of development and state support for the innovative development of SMEs is not very effective.

According to the Global Innovation Index, in 2018 Ukraine took the highest position in the ranking over the past seven years - 43rd place. Ukraine has improved its position compared to last